

DOI 10.31392/UDU-nc.series15.2023.12(172).39
УДК 615.85-053.2:636.7.045

Ячнюк М.Ю.
канд. наук з фіз. вих. та спорту,
доцент кафедри фізичної культури та основ здоров'я
Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича
Зендик О.В.
старший викладач кафедри фізичної реабілітації,
ерготерапії та домедичної допомоги
Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича
Гуліна Л.В.
асистент кафедри фізичної реабілітації,
ерготерапії та домедичної допомоги
Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича
Ячнюк Є.М.
студентка кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту,
Чернівецький Національний Університет імені Юрія Федьковича

ВИКОРИСТАННЯ КАНІСТЕРАПІЇ У РЕАБІЛІТАЦІЙНОМУ ЛІКУВАННІ ДІТЕЙ

У статті проаналізовано методи лікування та реабілітації з використанням собачої терапії для дітей евакуйованих із зони бойових дій на Буковині. Анімалотерапія є одною з видів терапії, яка включає в себе використання тварин, як засіб для лікування. Мета такої терапії полягає у поліпшенні соціальних, емоційних, або когнітивних функцій пацієнта. Один із методів позитивного психосоціального і фізіореабілітаційного впливу на людей які цього потребують, через спеціально керованих і навчених собак це каністерапія. У світі розрізняють кілька типів каністерапії. Присутність собаки знижує психологічне та фізіологічне збудження, тим самим кудлатий терапевт має на пацієнта стабілізуючу дію. Каністерапія також використовується як допоміжний психотерапевтичний метод для вирішення різних ситуацій, коли інші методи неефективні чи непридатні.

Ключові слова: каністерапія, собака, реабілітація, лікування.

Yachniuk M.Yu., Zandyk O.V., Gulina L.V., Yachniuk E.M. Use of canisterapy in the rehabilitation treatment of children. The article analyzes methods of treatment and rehabilitation using dog therapy for children evacuated from the combat zone to Bukovina. Animal therapy is one of the types of therapy that includes the use of animals as a means of treatment. The goal of such therapy is to improve the patient's social, emotional, or cognitive functions. One of the methods of positive psychosocial and physical rehabilitation influence on people who need it, through specially managed and trained dogs, is canister therapy. There are several types of canister therapy in the world. The presence of a dog reduces psychological and physiological excitement, thus the shaggy therapist has a stabilizing effect on the patient. Canister therapy is also used as an auxiliary psychotherapeutic method to solve various situations when other methods are ineffective or unsuitable. Since special norms and requirements for animal treatment have not yet been developed in Ukraine, and specialists work exclusively according to the protocol of the World Organization for Canister Therapy and cynology. In the field of rehabilitation, work's not certified specialists, but certified ones who have passed first-level canister therapy courses, under the guidance of Polish specialists according to international EU standards, who are valid members of the International Association of the Human-Animal Interaction Organization. There is a system of training dogs, testing them and admitting them to work in addition to the training of a rehabilitator. Since the full-scale invasion, the "City of Goodness" has sheltered more than 3,000 people, currently housing 320 wards. Among them are three evacuated children's boarding schools from Odesa and Mykolaiv regions. Today it is the largest shelter in Ukraine. "City of Goodness" provides everyone with individual support, depending on their needs. The war made adjustments to the way of life for all of us - we have to live, work and take care of each other in unusual conditions.

Key words: canister therapy, dog, rehabilitation, treatment.

Актуальність обумовлена. Оздоровлення людей за допомогою тварин називається анімалотерапія. Анімалотерапія позитивно діє на всі фізіологічні сфери людини. Анімалотерапія є одною з видів терапії, яка включає в себе використання тварин, як засіб для лікування. Мета такої терапії полягає у поліпшенні соціальних, емоційних, або когнітивних функцій пацієнта. Розрізняють направлену анімалотерапію (використання спеціально навчених тварин за розробленими терапевтичними програмами) і ненаправлену (взаємодія з тваринами у домашніх умовах).

Методи анімалотерапії на відміну від інших реабілітаційних методик дозволяють не тільки покращити м'язовий тонус, збільшити обсяг пасивних рухів, набути нових моторних навичок та, окрім кінезіологічного реабілітаційного впливу, покликана виконувати й такі функції: психофізіологічну; психотерапевтичну; реабілітаційну; функція задоволення потреби в компетентності; функція самореалізації; функція спілкування [3].

Розрізняють декілька найефективніших методів анімалотерапії: іпотеропія (верхова їзда на конях). Цей метод поєднує в собі кінезітерапевтичну, фізіотерапевтичну, когнітивну дію на емоції та психіку пацієнта, що сприяє руйнуванню патологічних еферентних імпульсів. Фелінотерапія (терапія за допомогою кішки), коти прискорюють відновлення після травм, лікують внутрішні запальні захворювання. Дельфінотерапія для реабілітації дітей з посттравматичним стресовим синдромом, депресіями, емоційними розладами, захворюваннями опорно-рухового апарату та ін. [2]

Один із методів позитивного психосоціального і фізіореабілітаційного впливу на людей які цього потребують, через спеціально керованих і навчених собак це каністерапія. У світі розрізняють кілька типів каністерапії. «Візитова каністерапія – коли ми приходимо з собаками з метою покращення стану тих людей, які перебувають, наприклад, у геріатричному пансіонаті. Людям там емоційно важко перебувати, а собаки допомагають їм відчувати себе потрібними. Інший напрямок – це навчання з собаками. У цьому випадку собаку можна використовувати як мотивацію дитини до навчання і зміни її емоційного ставлення до навчання. Третій напрямок – терапія з собаками – коли тварин використовують для фізичної, психологічної реабілітації людей. Варто запам'ятати, що собака не лікує. Лікує спеціаліст, а вона при цьому може виступати партнером цього спеціаліста, який складає програму лікування і є відповідальним за весь процес. Собаки – найпопулярніші терапевти та компаньйони серед домашніх тварин. Спільне співіснування з ними забарвлює наше життя, насичує його позитивними емоціями, та допомагає переживати негативні стани. Медичні дослідження підтверджують позитивний вплив собак на стан нашого здоров'я. Зв'язок з собакою є ефективним відволіканням людей, які страждають від психічних розладів, депресії або тих, хто просто відчуває себе самотнім

Собаками здійснюють реабілітацію дітей та дорослих у кризовому центрі – «Місто добра». Центр займається з тими, хто пережив травматичний досвід, має проблеми з концентрацією, аутизм, ДЦП, а також проходять реабілітації внаслідок широкомасштабної збройної агресії росії проти України.

Каністерапія – метод лікування та реабілітації людей з використанням спеціально підготовлених собак, що практикується у світі з другої половини 20 століття. Від спілкування з собакою хвороби й відхилення повністю не зникають, метод – не панацея. Зате, як показує практика, у дітей підвищується реабілітаційний потенціал. Він у них різний, а це значить, що в майбутньому якість життя у когось із них точно покращиться.

Каністерапія, як один із напрямків реабілітології почав розвиватись у Великій Британії. Саме там після Другої світової війни лікар одного шпиталю помітив що після спілкування поранених, що страждали на посттравматичний стресовий розлад, із його йоркширським тер'єром, у хворих з'являлась позитивна динаміка й вони поступово виходили з тих важких станів. У країнах Європи даний метод поширився досить швидко і у реабілітації хворих застосовується уже тривалий час. Україна поки лише починає освоювати його як засіб реабілітації. Це досить новий вид анімалотерапії для України, що поширюється поки незначній кількості регіонів й часто – завдяки ентузіастам, які цей метод упроваджують у практику.

Каністерапія (лікування за допомогою собак). Собаки здатні дарувати людині відчуття дотику й прихильності. Присутність собаки знижує психологічне та фізіологічне збудження, тим самим кудлатий терапевт має на клієнта стабілізуючу дію. Оскільки собаки можуть демонструвати ті ж складні моделі поведінки, що й люди, вони є корисними об'єктами порівняння. Собака часто займає центральне місце в процесі терапевтичного сеансу.

Каністерапія – це не окремий, а додатковий до всіх інших реабілітаційних послуг метод лікування дітей з патологіями.

Оскільки в Україні спеціальних норм і вимог до лікування тваринами ще не розроблено та фахівці працюють винятково за протоколом Всесвітньої організації з каністерапії та кінології. В цій галузі реабілітації працюють не дипломовані фахівці, а сертифіковані, які пройшли курси з каністерапії першого рівня, під керівництвом польських фахівців за міжнародними стандартами ЄС, які є дійсними членами Міжнародної асоціації організації взаємодії людини та тварини (ІАНАІО). Крім підготовки реабілітолога існує система підготовки собак, тестування і допуску їх до роботи [5].

Позитивне зрушення у підготовки спеціалістів взяв на себе Львівський національний університет ветеринарної медицини, якій розпочав підготовку каністеапевтів. Для отримання цієї унікальної спеціальності - термін навчання для слухачів триває один рік.

Каністерапія – різновид терапії з тваринами, метод лікування та реабілітації з використанням спеціально відібраних, керованих і навчених собак. Каністерапію використовують у медичній та соціальній реабілітації.

Зв'язок із собакою є ефективним відволіканням для людей, які страждають від психічних розладів, депресії або тих, хто просто відчуває себе самотнім. Для людей з психічною та фізичною інвалідністю терапія з собаками є частиною реабілітації, оскільки допомагає тренувати (навантажувати) деякі частини тіла. Вона може бути також корисна для людей похилого віку.

У дітей каністерапія найбільш часто використовується в логопедії, реабілітації слуху, а також для дітей з порушенням інтелектуального розвитку (аутизмом, ДЦП, синдромом Дауна, різними психологічними розладами). Також, завдяки цьому методу позбавляють дітей страхів та фобій. Діти з синдромом Дауна, важко піддаються поведінковій корекції. Вони не завжди слухають і розуміють. Та коли за дорослими багаторазово повторюють команди для собаки і включаються в цей процес, то їхня поведінка вирівнюється й вони починають робити те, що від них чекають.

Ефективна собача терапія і щодо дітей з гіперактивністю. Під час сеансів каністерапії вони навчаються контролювати й регулювати свою поведінку, адже треба уміти сидіти та чекати своєї черги на виконання вправ. А потім голосно дати команду собаці, щоб вона почула й зреагувала. І малеча старається – хоче отримати зворотний зв'язок. Покращуються навички й у дітей зі спастичним тетрапарезом рук (це коли через підвищений тонус м'язів вони не розслабляються й не згинаються). Таким пацієнтам вкладають у руку м'ячик і просять кинути собаці, щоб вона його принесла. Від цього хвороба зовсім не зникає, але пальчики починають працювати. При подальшій роботі у дитини можуть відбутися суттєві позитивні зрушення рухової функції.

Каністерапія також використовується як допоміжний психотерапевтичний метод для вирішення різних ситуацій, коли інші методи неефективні чи непридатні. Участь у заняттях може бути активною або пасивною – залежить від потреб пацієнта. Пасивна проходить у формі спостереження з безпечної відстані за грою з собакою. Коли дитина зникає, то переходять до активних дій.

Для занять підходить не кожна порода собак, так білоруські породи чи собаки, які можуть проявити агресію не відбираються. До занять з дітьми залучають лише окремі неагресивні породи собак (лабрадорів, золотистих ретриверів, пуделів). Велике значення в каністерапії має розмір тварини. Чим вона більша – тим краще сприймається дітьми. На великого собаку вони дивляться з острахом та повагою і стараються завоювати його довіру.

Також на початку занять долучають собак, які не проявляють шум – менше гавкають. Це потрібно, щоб дитина почала довіряти. Коли дитина вже довіряється, на заняття беруть активнішу собаку.

Перед заняттями каністерапевт визначає, чи дитина не має страху і може комунікувати із собакою. Якщо діти мають страх до собак, на заняття беруть спочатку найменші породи, потім трішки більших, це дозволяє дитині легше сприйняти формат контакту. На заняттях діти виконують різні завдання. Наприклад, на пазлах намальовані цифри, у них – фігурки, на які діти мають виставити корм. При цьому дитина вчиться рахувати та працює тактильно.

Повномасштабна війна змусила залишити свої домівки чимало людей, і більшість з них – це жінки та діти. Хтось виїхав до більш безпечних регіонів України, інші – за кордон. Проте всі вони потребують допомоги: моральної та матеріальної або, в окремих випадках, психологічної. У зв'язку з нападом Росії на Україну з 24 лютого 2022 року кількість українців були вимушені переїхати у більш безпечні області держави.

Кількість внутрішньо переміщених осіб з початку війни збільшилася з 1,5 млн. до 4,6 млн. Унаслідок розв'язаної росією війни 1,7 мільйона осіб обрали місцем тимчасового проживання захід України.

У Чернівцях у кризовому центрі «Місто добра», який спочатку створювався для мам з дітьми які опинились у скрутних життєвих обставинах, а під час повномасштабного вторгнення у центрі почали приймати матерів та дітей з небезпечних регіонів. Їх стараються забезпечити увагою, комфортом. З моменту повномасштабного вторгнення «Місто Добра» стало прихистком для більше ніж 3000 осіб, зараз тут проживає 320 підопічних. Серед них – три евакуйовані дитячі інтернати з Одеської та Миколаївської областей. На сьогодні це найбільший прихисток в Україні. «Місто Добра» забезпечує кожного індивідуальною підтримкою, залежно від потреб: для дітей – розвиваючий простір, творчі та освітні заняття, повноцінне харчування, лікування, забезпечення одягом та втілення мрій. Для їхніх матерів – комплексна програма підтримки з супроводом психологів, юристів, менторів, експертів, які допоможуть скласти план реабілітації та якісного життя вже за межами кризового центру. Також в «Місті Добра» існує міні притулок для собак «Хвостики», який допомагає безпритульним тваринам отримати турботу й шанс знайти люблячу родину та центр каністерапії: тут діти проходять реабілітацію під час занять з підготовленими собаками-терапевтами та паралельно виховують у дітей гуманне ставлення до тварин.

Війна внесла корективи в устрій життя всіх нас – ми мусимо жити, працювати та піклуватись один про одного в незвичних умовах. Сертифікований каністерапевт Ігор Роздобудько проводить заняття з каністерапії з людьми вимушеними переселенцями, які тимчасово знайшли прихист у центрі. Шість років тому він пройшов спеціальне навчання закордоном та отримав сертифікацію по каністерапії. Та на даний час у кризовому центрі «Місто добра» Ігор проводить заняття з собаками, яких відібрав у притулку «Хвостики». Там знаходяться переважно тварини з небезпечних регіонів. Їх з собою привезли жінки, які їхали на прихисток у «Місто Добра». Серед усіх собак звичайних дворняжок з притулку Ігор відібрав «собак – компаньйонів». При відборі собак звертають особливу увагу на їх стресовий показник, зокрема стресостійкості до контакту. Обираються ті які більш адаптовані для роботи в каністерапії [4].

Собаками реабілітують дітей та дорослих у кризовому центрі «Місто добра». Займаються із тими, хто пережив травматичний досвід, та має проблеми з концентрацією, аутизмом, ДЦП тощо. Заняттям із дітьми у буковинському центрі «Місто добра» передую зустрічі із спеціалістом, наприклад, психологом чи логопедом, кінологом та господарем собаки. Після рекомендацій лікарів, фахівців, беручи до уваги діагноз конкретної дитини, розробляє план занять, кількість занять на тиждень та тривалість цих занять. Тривалість заняття починається з 30 хвилин у вигляді гри з тваринами. і реабілітація за допомогою мотивації. Діти отримують різноманітні квест завдання, які дають їм мотивацію до розвитку. Наприклад, знайти їжу для собаки і нагодувати її. Пес компенсує брак спілкування та близьких стосунків у особливих дітей. Іншими словами, тварина стає для малюка другом, дає йому відчуття власної цінності. Такий тандем часом творить справжні дива. Діти, що не розмовляли і абсолютно не цікавилися оточуючим світом, починають розкриватися, говорити. Якщо є вади мови, діти повторюють імена собачок чи назви місця, де вони перебувають.

Тематику занять можна придумувати будь-яку. Головне правило – всюди повинна бути присутня собака. Одним потрібно близько п'яти занять, щоб налагодити контакт і відпрацювати страх, іншим відразу можна давати вправи. Використовують колективні заняття, де діти мотивують один одного.

Люблячі та емпатичні хвостаті терапевти із задоволенням йдуть на контакт і завжди готові дарувати свою любов людям, які потребують підтримки та допомоги. Собаки дуже відчують дітей, а ще активно і охоче граються. Але треба дивитися під час навчання як на дітей, так і на тварин, оскільки останні також від гри втомлюються [1].

Для батьків які перебувають у кризовому центрі «Місто добра», а їх діти відвідували заняття з каністерапії фахівці розробили спеціальні анкети. Батьки зазначили, що завдяки заняттям у дітей покращилась увага, знизилась агресивність, знизився загальний рівень тривожності, дехто з дітей подолав страх і більше не боїться собаки. Деякі батьки відмічають покращення координації та рівноваги у дітей. Війна внесла корективи в устрій життя всіх нас – й ми мусимо жити, працювати та піклуватись один про одного в незвичних для нас умовах.

Література

1. Коломоєць Н. Т. Каністерапія як допоміжний альтернативний засіб спілкування дітей із розладами аутистичного спектра / Н. Т. Коломоєць // Актуальні питання корекційної освіти. Педагогічні науки. - 2015. - Вип. 6(1). - С. 159-170. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apko_2015_6\(1\)_17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apko_2015_6(1)_17).
2. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 2. – Київ, 2018. – 240 с. Колектив авторів: Л. Царенко, Т. Вебер, М. Войтович, Л. Гриценко, В. Кочубей, Л. Гридковець.
3. <https://hromadske.radio/publications/shcho-take-kanisterapiya-ta-yak-sobaka-mozhe-staty-likarem>
4. <https://misto-dobra.com.ua/>
5. <https://uia.org/s/or/en/1100062682>

References

1. Kolomoiets N. T. Kanisterapiia yak dopomizhnyi alternatyvnyi zasib spilkuvannia ditei iz rozladamy autystychnoho spektra / N. T. Kolomoiets // Aktualni pytannia korektsiinoi osvity. Pedagogichni nauky. - 2015. - Vyp. 6(1). - S. 159-170. - Rezhym dostupu: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apko_2015_6\(1\)_17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apko_2015_6(1)_17).
2. Osnovy reabilitatsiinoi psykholohii: podolannia naslidkiv kryzy. Navchalnyi posibnyk. Tom 2. – Kyiv, 2018. – 240 s. Kolektyv avtoriv: L. Tsarenko, T. Veber, M. Voitovysh, L. Hrytsenok, V. Kochubei, L. Hrydkovets.
3. <https://hromadske.radio/publications/shcho-take-kanisterapiya-ta-yak-sobaka-mozhe-staty-likarem>
4. <https://misto-dobra.com.ua/>
5. <https://uia.org/s/or/en/1100062682>

DOI 10.31392/UDU-nc.series15.2023.12(172).40

Базилевич Н.О.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри спортивних дисциплін і туризму
Університет Григорія Сковороди в Переяславі, м. Переяслав

ЗАСТОСУВАННЯ ІГРОВОГО МЕТОДУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ РУХОВИХ УМІНЬ І НАВИЧОК ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНІСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

У статті висвітлені основні питання пошуку нових напрямів поліпшення якості процесу професійно-прикладної фізичної підготовки на основі новітніх технологій. Поряд із загальними засобами та методами ППФП важлива роль належить ігровому методу та методу змагань. Гра представляє собою цілеспрямовану самостійну діяльність, спрямовану на засвоєння конкретних знань, умінь і навичок фізичного виховання, в якій здобувачі вищої освіти не тільки розуміють, що їм пропонують в якості об'єкта засвоєння, а й на ділі переконуються в тому, що їх успіхи в саморозвитку, їх доля як громадянина, як спеціаліста, як ділової людини залежить від їх власних зусиль і рішень.

Мета дослідження – дослідити вплив ігрового методу в професійно-прикладній фізичній підготовці студентів на їх фізичну підготовленість.

Результати дослідження із застосування ігрового методу в професійно-прикладній фізичній підготовці засвідчили достовірне покращення рівня фізичної підготовленості здобувачів вищої освіти в експериментальній групі.

Ключові слова: професійно-прикладна фізична підготовка, студенти, ігровий метод, професіограма.

Bazylevych N.O.. Application of the game method for the formation of motor skills and skills of professional direction of students in the process of physical education. The article highlights the main issues of searching for new directions for improving the quality of the process of professionally-applied physical training on the basis of the latest technologies. In our opinion, one of the main tasks of education and upbringing in the process of vocational and physical training of students of vocational schools is the development of thinking as a necessary condition for orientation in professionally significant problems, the formation of physical culture of the individual. Along with the general means and methods of professionally-applied physical training, an important role belongs to the game method and the competitive one. The game is a purposeful independent activity aimed at assimilation of specific knowledge, skills and skills of physical culture, in which students not only understand what they are offered as an object of assimilation, but also in practice will be convinced that their successes in self-development, their fate as a citizen, as a specialist, as a business person depends on their own efforts and decisions.

The purpose of the study is to investigate the impact of the game method in the professional-applied physical training of students on their physical fitness.

The results of the experimental work on the application of the game method in professional-applied physical training showed a significant improvement in the level of physical fitness of students of the experimental group.